
VERGİ VE MUHASEBE İLE İLGİLİ KONULARA VERGİ MÜKELLEFLERİNİN BAKIŞINDA MORAL VE AHLAKİ DEĞERLERİN ETKİSİ

Mahmut YARDIMCIOĞLU*
Hakkı Mümin AY**
Mesut BİLGİNER***
Yahya GÜNAY****
Akif DOĞANAY*****

ÖZET

Vergi, kamunun en önemli gelir kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Muhasebe ise faaliyet gösteren işletmelerin para ile ifade edilen olayların sınıflandırılması, tasniflenmesi, kaydedilmesi, yorumlanması ve rapor edilmesi işlemlerinden oluşmaktadır. Vergi ve muhasebeyi birlikte* ele aldığımızda ve vergi mükelleflerinin açısından değerlendirdiğimizde vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışı önem kazanmaktadır. Çalışmamızda vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral değerlerinin ve ahlaki değerlerinin etkisini araştırmaktayız. Araştırmada vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral ve ahlaki değerlerin etkisi betimsel tarama modeli kullanılarak incelenmiştir. Çalışma grubu Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren vergi mükelleflerinden oluşmaktadır. Araştırmada Yardımcıoğlu ve Ercan, tarafından geliştirilen "Moral ve Ahlakî Değer Ölçeği" kullanılarak, vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral ve ahlaki değerlerin etkisi ile cinsiyet, yaş, medeni durum, meslek, aylık gelir ve eğitim durumu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonucunda, vergi ve muhasebe ile ilgili konulara moral değerlerinin etkisi ahlaki değerlere göre daha yüksek olduğu, evli vergi mükelleflerinin bekar vergi mükelleflerine göre vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisi daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Muhasebe, Vergiden Kaçınma, Vergi Grevi

---

* Doç.Dr., Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

** Doç.Dr., Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO

*** Öğr.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

**** Arş.Gör., Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

***** KSÜ, SBE, İşletme Anabilim Dalı

THE EFFECT OF MORAL AND SENTIMENTAL VALUES ON TAXPAYERS OVERVIEW RELATED TO TAX AND ACCOUNTING ISSUES

ABSTRACT

Taxes are one of the most important sources of public income. Accounting is consisted the process of clasification, recording, interpretation and reporting of the events which can be explained by money in business. When we consider tax and accounting together and evaluate it in terms of taxpayer, their point of view is very important related to tax issues. In this study, we investigate to effect of moral and sentimental values on taxpayers overview related to tax and accounting issues. It was analyzed by using descriptive survey model. Study group consisted of taxpayers in Kahramanmaraş. Research model was developed by Yardımcıoğlu and Ercan. The effect of moral and sentimental values on taxpayers overview related to tax and accounting issues and their relationship between gender, age, marital status, occupation, income and education level were also investigated. At the end of the research, it is founded that moral values has a higher effect than sentimental values which is related to tax and accounting issues, and married taxpayers give importance sentimental values more than single taxpayers.

Key Words: Tax, Accounting, Tax avoidance, Civil Strike

1. VERGİNİN TANIMI

Vergi ile ilgili tanımlara baktığımızda;

Kamu giderlerinin karşılamak amacıyla devletin, tek taraflı olarak ve vergilendirme yetkisine dayanarak kişilerin gelir, gider ve malları üzerinden aldığı ekonomik değerlerdir (Atar, 2004: 3).

Klasik maliyecilerden olan Fransız asıllı G.jeze göre vergi “kişilerden kamu giderlerinin karşılamak üzere, cebri, nihai ve karşılıksız olarak istenen parasal yükümlülük.” Olarak tarif etmektedir (Doğruyol, 2006: 3).

Başka bir tanım ise; Devletin veya devletten aldığı yetkiye dayanan kamu tüzel kişiliklerinin, geniş anlamdaki faaliyetlerinin gerektirdiği harcamaları karşılamak ve amme hizmetlerinin gereklerini yerine getirmek gayesiyle, ekonomik birimlerden (bunlar gerçek veya tüzel kişiler olabilir) kanunda öngörülen esaslara uymak kaydıyla ve hukuki zorlama altında özel bir karşılık vaadi olmaksızın geri vermemek üzere aldıkları para tutarları (www.vergi.nedir.com, e.t: 17.09.2014).

Bu tanımlar ışığında genel bir tanım yapmak gerekirse; Devletin harcamalarını karşılamak için, devletin vergilendirme yasaları çerçevesinde kamu kuruluşlarından, özel kuruluşlardan ve vatandaşlarından, gelirlerinden, harcamalarından ve mallarından zorla alınan para olarak ifade edebiliriz.

Verginin tanımını yaptıktan sonra türlerine bakacak olursak dolaylı vergi (vasıtalı vergi) ve dolaysız ver (vasıtasız vergi) olarak iki ana başlık altında incelemek mümkündür.

1.1.Dolaysız (Vasıtasız) Vergi ve Dolaysız (Vasıtasız)Vergi

Dolaylı ve dolaysız vergiler şeklinde tasnif edilmesi, vergi tarihinde görülen en eski sınıflandırmalardan birisidir (Orhaner, 2000: 285).

Vergi çeşitli sınıflandırmalar altında irdelemek mümkündür. Bunlar arasında en fazla kullanılan dolaylı (vasıtalı) ve dolaysız (vasıtasız) vergi ayırımıdır (Tüsiad, 2012:18).

Temel olarak irat ve servet üzerinden alınan vergiler dolaysız vergi, harcamalar üzerinden (mal ve hizmetler üzerinden) alınan vergiler ise, dolaylı vergi şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu açıdan dolaylı vergiler, uygulamada, gider vergileri, üretim vergileri, muamele vergileri, tüketim vergileri, mal ve hizmet vergileri şeklinde tanımlanmaktadır. Bir malın, eşyanın veya değer bir kişiden veya tüzel kişilikten başka bir kişiye veya başka bir tüzel kişiliğe devri veya bir hizmetin satışı, dolaylı (vasıtalı) vergilerin vergilendirme konusunu oluşturmaktadır (Tüsiad, 2012:18).

Dolaylı ve dolaysız vergilerin bir birinden farklılıklarını belirleyen üç kritere değinebiliriz:

1. Yansımaya Kriteri: Dolaylı vergiler kolay yansıya bilen vergilerdir. Bu vergilerde kanuni mükellef ile fiili mükellef farklı kişilerden oluşur. Vergiyi ödeyen kanuni mükellefler, ödedikleri vergileri, arz-talep-fiyat sisteminden faydalanarak mal ve hizmetin alıcılarına (tüketicilere) veya tedarikçilerine (girdi sahiplerine) yansıtırlar (Tüsiad, 2012:18).

Örnek olarak bir mal veya hizmet alım esnasında ödenen kdv dolaylı vergidir ve çok kolay bir şekilde alıcılara veya tedarikçilere yansımaktadır.

2. Ödeme Gücü Kriteri: Dolaysız vergiler genellikle mükellefin ödeme gücünü algılama ihtimali yüksek vergilerdir. Artan oranlılık, en az geçim indirimi, ayırma prensibi gibi ödeme gücüne göre vergilendirilmeyi sağlayan yöntemler dolaysız vergilere uygulanabilir. Böylelikle, dolaysız vergiler, vergi adaletini gerçekleştirilmesine daha fazla katkıda bulunurlar. Dolaylı vergiler ise, mükellefin ödeme gücü (gelir, servet, kişisel özellikler v.b.) göz ardı edildiğinden "tersine artan oranlılık" özelliği gösterirler (Tüsiad, 2012:18).

Yine kdv örneği düşünüldüğünde mal veya hizmet alan alıcıların (müşteriler), tedarikçilerin vergi ödeme gücü (gelirleri, serveti v.b.) dikkate alınmadan sabit bir oran uygulanmaktadır

3. Belirlilik Kriteri: Dolaysız vergilerde vergi mükellefi önceden belirlenmiştir. Buna karşılık, dolaylı vergilerde ise mal ve hizmeti tüketen/kullanan kişi ve kurumlara bağlı olarak vergi mükellefiyet oluşmaktadır. Dolaysız vergiler belirli aralıklarla, örneğin her ay tarh ve tahakkuk ettirilir. Dolaylı vergilerde ise, belirlilikten bahsetmek oldukça güçtür. Verginin tahakkuku, vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesine (bir tüketim veya işlem yapılması v.b.) bağlıdır. İşlem olmazsa tahakkuk ve tahsil den söz edilemez. Ayrıca dolaylı vergilerin tahakkuku vergiyi doğuran olayın gerçekleştiği anda yapılır. Buna karşılık tahakkuk süreci daha sonra oluşan vergiler vasıtasız vergilerdir (Tüsiad, 2012:18).

2. VERGİ TÜRLERİ

2.1.Spesifik Ve Advoleram Vergi

Bu tür vergilerin uygulaması ile dış ticaretten alınan vergiler, mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerde görülür. Dış ticaret üzerinden alınan vergiler gümrük vergileri, mal ve hizmet üzerinden alınan vergiler de muamele vergilerinden oluşmaktadır. Bu vergilerin sınıflandırılması iki farklı şekilde düzenlemek mümkündür; bu vergileri dış ticarete konu teşkil eden mal ve hizmetlerin fiziki büyüklükleri-sayıları, ağırlık, hacim, uzunlukları üzerinden düzenleme imkânı olduğu gibi, değerleri üzerinden de düzenlemek mümkündür. Bu vergilerin fiziki büyüklüklerine göre belirlenmesi halinde vergiler spesifik, değere göre tespit edilmesi halinde advoleram vergiler olarak adlandırılır (Türk, 2005: 158-159).

2.2.Gelir Vergisi Servet Vergisi Ve Harcama Vergisi

Gelirler üzerinden alınan vergiler gelir vergisi ve kurumlar vergisidir, gelir vergisi ve kurumlar vergisine geçmeden önce gelirin tanımını yapmak gerekirse:

Kaynak kuramı (Von Herman): emek ya da sermayenin, sürekli suretle üretim faaliyetine sokulması ile elde edilen gelirlerin vergilendirileceğini kabul eden görüştür. Von Herman'a göre bir gelirin vergilendirilebilmesi için, gelirin devamlı nitelikte olması, belirli zaman dilimlerinde sürekli olarak elde edilmesi gerekmektedir. (Kalenderoğlu, 2007: 102).

Bu görüşe göre piyango ve şans oyunları ikramiyeleri, veraset ve intikal neticesinde elde edilen gelirler gibi sürelilik arz etmeyen gelirler vergilendirme kapsamına alınmayacak, buna karşın, ücret (emeğin karşılığı) ve menkul ve

**Mahmut YARDIMCIOĞLU, Hakkı Mümin AY,
Mesut BİLGİNER, Yahya GÜNAY, Akif DOĞANAY,**

gayrimenkul sermaye iratları gelir olarak kabul edilecek ve vergilendirilebilecektir (Kalenderoğlu, 2007: 103).

Safi Artış Kuramına Göre Gelir Kişinin belli bir süre içerisinde, dönembası servet değeri ile dönem sonu servet değeri arasındaki farka bu süre içerisindeki tüketilen değerlerin eklenmesi ile bulunan değer fazlalığıdır, kısaca ifade etmek gerekirse kişinin para ile ifade edilen değerlerindeki artışlardır. Bu artışın sebebi üretim faktörlerinin getirisi yanında kişinin şans oyunları, bağış ve zaman içerisinde değerdeki artış da gelir olarak kabul görmektedir. Örneğin, bir gayrimenkulün alış fiyatı ile satış fiyatı arasındaki fark kişinin tasarruf edilebilir gelirini oluşturmaktadır. Ancak bu artış da kişinin herhangi bir çaba sarf etmemektedir. Enflasyonist sebepler ya da spekülasyon işlemleri sonucu artan değer kadar elde edilmiş bir gelir olmaktadır. Tabii ki, bu gelir para ile ifade edilip sarf edilebilir hale gelmesinde gelir olarak kabul edilir (www.mevzuatdergisi.com e.t: 03.03.2015).

Türkiye’de halen yürürlükte bulunan gelir vergisi sistemi, esas itibarıyla Alman vergi sisteminden aynen alınarak 1950 yılı başından itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe konulan sisteme dayanmaktadır (Pehlivan, 2009: 143).

Gelir vergisi: Gelir elde eden gerçek kişiler gelir vergisi yükümlüdür. Gvk, vergilendirilecek gelirin yıllık olmasını kabul etmiştir. Vergilendirilmesi öngörülen gelir, yükümlülerin bir yıllık faaliyetleri neticesinde oluşan safi gelirlerdir. Bu 12 aylık dönem genelde takvim yılı, 1 Ocak-31 Aralık tarihleri arası dönemlerdir (Pehlivan, 2009: 143).

Artan oranlıdır ve dolaysız vergidir.

Kurumlar Vergisi: Kurumlar vergisi, 10.6.1949 tarihli ve 5422 sayılı Kanun ile vergi sistemimize dahil olmuştur. 02.01.1961 tarihli ve 192 sayılı kanun ile önemli değişikliklere tabi tutulmuştur. Günümüze kadar farklı düzenlemelere uğrayan 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, son olarak 5520 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmış, günümüz şartları göz önünde bulundurularak söz konusu yasal düzenlemeler ile yeni bir Kurumlar Vergisi Kanunu yürürlüğe konulmuştur (Akdoğan, 2008: 43).

Kurumlar vergisi tüzel kişiliklerden alınmaktadır. Dolaysız vergidir ve sabit oranlıdır.

2.3.Servet Üzerinden Alınan Vergiler

Servet vergi yükümlülerinin sahip oldukları mallar şeklinde ifade edilebilir. Vergi yükümlüleri bu malları ya tasarruf sayesinde veya bağış kabul etmek suretiyle veya da mirastan pay almak yolu ile iktisap ederler. Servet gelirin aksine her yıl tekerrür eden, yenilenen bir kavram değildir. Servette de yenileme ve tekerrür vardır; servetteki bu yenileme gelirden olduğu gibi sık zaman aralıklarında ve düzenli değildir. Bu sebepten dolayı vergi yükümlüsünün elde ettiği gelirler servetin vergisini ödeyecek durumda değil ise servetinin bir kısmını elden çıkartması yani servetini budaması anlamına gelir (Türk, 2005: 152). Servetten alınan vergileri, esas olarak genel servet vergisi ve kısmî servet vergisi olarak iki başlıkta incelemek gerekir. (Mutluer ve Önder,2007: 318).

2.4.Genel Servet Vergisi

Genel servet vergileri, esasta mükelleflerin sahip oldukları bütün menkul ve gayrimenkul kıymetleri vergi konusu içine alan sübjektif karakterli bir vergi olarak tanımlanabilir. (Mutluer ve Önder,2007: 318).

2.5.Kısmî Servet Vergisi

Kısmî servet vergileri genel servet vergilerinin tersine servetlerin tamamından değil bilirlri bir kısmı üzerinden alınan vergidir. Bu tür vergilerin en çok bilinen bina ve arazi verilerini içinde barındıran Emlak Vergisi örnek olarak gösterilebilir. Son zamanlarda bir vergi kaynağı olarak görülen Motorlu Taşıtlar Vergisi de kısmî servet vergisi içinde yer almaktadır ve büyük pay sahibi olmaya başlamıştır. (Mutluer ve Önder,2007: 320).

2.6.Harcamalar Üzerinden Alınan Vergiler

Gider bir tüketim veya yatırım malı ile hizmet ödenen değer şeklinde tanımlanabilir. Ödeme, genel manada alıcının geliri veya servetinden ayrılan kısım olarak tanımlanabilir. Harcama vergileri ise bu tür işlemler veya ödemeler nedeniyle tahsil edilen vergi şeklinde tanımlanabilir. (Kalenderoğlu, 2007: 109).Harcamalar üzerinden alınan verginin en çok bilinen KDV (Katma Değer Vergisi) örnek olarak gösterilebilir.

3.VERGİYE KARŞI TEPKİLER

3.1.Vergiden Kaçınma

Vergiden kaçınma bir suç değildir ve cezası yoktur. Çünkü vergiden kaçınan, yani ödemekten kurtulan veya daha az ödeyen kimseye bu imkânı sağlayan bizzat vergi kanunudur. Gerçekten, vergiden kaçınmanın koşulları bazen kanunlar ile sağlanmaktadır (Nadaroğlu, 1992:287). Örneğin, bir vergi mükellefi 2014 yılında gelir vergisi matrahı 30.000 tl çıkmıştır. 30.000 tl için hesaplanan gelir vergisi şu şekildedir; 30.000 tl'nin 27.000 tl'si için 4.850 tl geriye kalan 3.000 tl için ise $(3.000*27)/100= 810$ tl yani $4.850+810=5.660$ tl gelir vergisi ödemesi gerekir. Ama mükellef bu vergiden kaçınmak için işletmeye 2014 yılında aktifine kaydedilen bir araçta normal amortisman yerine kıst amortisman kullanarak gider kaleminde artış sağlayabilir. Gelirlerden bu giderler düşüldüğünde vergi matrahı azalacaktır ve gelir vergisi azalacaktır. 2014 yılı için normal amortisman ayrıldığında 5.000 TL'lik bir gider yazılmaktadır, kıst amortisman ile bu tutar 10.000 TL olacaktır. Kıst amortisman ayırdığında vergi matrahında 5.000 TL'lik fazla gider yazılmış olacaktır ve vergi matrahı 25.000 TL olacaktır. 25.00 TL'nin gelir vergisi ise 11.000 TL'si için 1.650 TL geriye kalan 14.00 TL için ise $(14.000*20)/100= 2.800$ TL olarak hesaplandığında 4.450 TL gelir vergisi ödeyecektir. Kanunların sunduğu vergiden kaçınma yolu ile gelir vergisinde 1210 TL'lik bir mükellef lehine olan kazanç söz konusudur.

3.2.Vergi Kaçakçılığı

Vergiden kaçınma ile vergi kaçakçılığının mali sonuçları aynıdır ama hukuki sonuçları birbirinden farklıdır. Çünkü vergi kaçakçılığında vergi yasalarını ihlal ederek vergi kanunlarına aykırı davranılarak, beyan dışı bırakılan matrahlar sebebi ile hiç vergi ödememe veya ödemesi gerekene oranla çok az vergi ödeme yoluna gidildiği için sonuçta ceza söz konusudur. Matrahın gizlenmesi sonucunda tamamen yok olması veya yanlış bilgiler verilerek düşük çıkmasına sebebiyet verilmesi vergi kaçakçılığının oluşması için geçerli bir sebeptir (Erdemi vd, 2007:153). Örneğin 2014 yılı kira gelirleri 12.000 TL olan vergi mükellefi gerçekte yapmadığı gideri gider olarak gösterip 2.000 TL gider faturası bulması vergi kaçakçılığı için yeterli bir sebeptir. Ayrıca aylık kira geliri 1.000 TL olmasına rağmen 500 TL olarak göstermesi ve yıllık kira gelirinin 6.000 TL olarak bildirilmesi vergi kanunlarına aykırı davranarak vergi kaçakçılığına bir örnektir.

3.3.Vergi Grevi

Vergi kaçakçılığı ve vergiden kaçınma vergiye karşı ferdi tepkiler olmasına karşılık vergi grevi ise toplumsal nitelikli bir tepkidir. Vergi grevi vergi ödenmemesi yönünden toplu bir direniş toplu bir dayanma olarak tanımlanır. Vergiye karşı toplumsal tepkinin tarihteki en tipik örneği, 1953 yılında Fransa'da küçük bir kasabada kırtasiyecilik faaliyetinde bulunan Pierre Poujade adlı kişinin liderliğinde başlatılan olay oluşturmaktadır. Pierre Poujade'nin başlattığı vergi ödeme karşı tepkiye kısa sürede diğer kişilerin katılması ile yaygınlaşmıştır. (Erdemi vd, 2007:154).

4.VERGİ MÜKELLEFİ

"Vergi mükellefi, vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu yüklenen gerçek veya tüzel kişidir" (www.hukukibilgiler.com e.t: 20.03.2015).

Vergi hukukundaki, ehliyet anlayışı medeni hukuktaki ehliyet anlayışından farklı bir anlayış hâkimdir. Vergi konulmasında temel prensip, ödeme gücüdür. Ödeme gücüne sahip olan gerçek veya tüzel kişiler, kanunun belirlediği sınırlar içinde mükellef ya da sorumlu olabilmektedirler. Buna göre 18 yaşından küçük, sezgin olmayan, kısıtlı birisi vergi mükellefi veya vergi sorumlusu olmalarında bir mahsur yoktur. Örneğin: Oniki yaşındaki bir çocuğun babaannesi vefat etse ve sahibi olduğu bir emlak, miras olarak bu torununa bıraksa, oniki yaşındaki bu çocuk vergi mükellefi olacaktır (www.hukukibilgiler.com e.t: 20.03.2015).

Gelir Vergisi Kanunu, gelir vergisi mükelleflerini Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilecek, tam mükellefler, ile; sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler üzerinden vergilendirilecek, dar mükellefler, olmak üzere ikiye ayırmıştır (Maliye Hesap Uzmanları Derneği, 2009:4).

4.1.Tam Mükellefiyet

Kanunun 1 inci maddesinde sayılı (Sermaye şirketleri, Kooperatifler, İktisadî kamu kuruluşları, Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, İş ortaklıkları,) kurumlardan kanunî veya iş merkezi Türkiye'de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler. (5520 sayılı kurumlar vergisi kanunu madde 3) Gelir Vergisi Kanunu'na göre; Türkiye'de yerleşmiş olanlar, Türkiye'de yerleşmiş sayılanlar ve resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri nedeniyle yabancı memleketlerde ikamet edenler Türk vatandaşları elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilirler (www.tr.wikipedia.org e.t: 04.02.2015).

4.2.Dar Mükellefiyet

Gelir Vergisi Kanunu'na göre; Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler sadece Türkiye'de elde ettikleri gelirler ve iratlar üzerinden vergilendirilirler. Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre; Sermaye şirketleri, Kooperatifler, iktisadî kamu kuruluşları, dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, iş ortaklıklarından kanunî ve iş merkezlerinin her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilirler (www.tr.wikipedia.org e.t: 04.02.2015).

5.YÖNTEM VE MATERYAL

Araştırmada vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışının moral ve ahlakî değerlerin etkisinin belirlenebilmesi amacıyla genel tarama modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey, nesne, olay kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1994:77).

Veriler Yardımcıoğlu ve Ercan ve tarafından geliştirilen, "Moral ve Ahlakî Değer Ölçeği" ile elde edilmiştir. Ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Demografik özelliklere ilişkin veriler, "Kişisel Bilgi Formu" ile vergi ve muhasebe ile ilgili konulara ilişkin moral ve ahlakî değerler ilişkin veriler ise "Moral ve Ahlakî Değerler Ölçeği" ile elde edilmiştir. Ölçek, 5'li likert tipinde olup 24 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,73 olarak bulunmuştur.

Araştırma doğrultusunda aşağıdaki problem durumlarına cevap aranmıştır.

- Vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral ve ahlaki değerlerinin etkisi nasıldır?
- Medeni Durumun, vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerine etkisi var mıdır?
- Vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında vergi mükelleflerinin ahlaki değerleri ile moral değerleri arasındaki anlamlı bir ilişki var mıdır?

- Aylık gelirin vergi mükelleflerinin asgari düzeyde muhasebe bilgisine sahip olmasına etkisi var mıdır?

5.1. Verilerin Analizi

Öğrencilerin demografik özelliklerine ait verilerin analizinde sıklık ve yüzde değeri kullanılmıştır. Ölçekten elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri için SPSS programından yararlanılmıştır. Aritmetik ortalamaların değerlendirilmesinde; "Aralık Genişliği = Dizi Genişliği (Ranj)/Grup Sayısı" formülünden faydalanarak, $4/5=0,80$ olarak puan aralıkları belirlenmiştir (Tekin, 1996:34). Buna göre belirlenen puan aralıkları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Likert Tipi Ölçek İçin Puan Aralıkları

(5) Kesinlikle Katılıyorum	4,21-5,00
(4) Katılıyorum	3,41-4,20
(3) Kararsızım	2,61-3,40
(2) Katılmıyorum	1,81-2,60
(1) Kesinlikle Katılmıyorum	1,00-1,80

5.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kahramanmaraş İlinde faaliyet gösteren vergi mükelleflerinden oluşturmaktadır. Çalışma grupları tesadüfi örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırmada Kahramanmaraş İlinde faaliyet gösteren vergi mükelleflerinden toplam 102 vergi mükellefine ulaşılmış ve bunların 59'u erkek, 43'i kadın vergi mükellefinden oluşmaktadır. Eğitim durumu bazında ulaşılan vergi mükelleflerinin sayıları ise; ilkokul mezunu 1, lise mezunu 15, Üniversite mezunu 46, Yüksek lisans mezunu 27, doktora 12, diğer 1 kişiden oluşmaktadır.

Vergi mükelleflerinin cinsiyet, yaş, medeni durumu, mesleği, aylık geliri, eğitim durumuna, ilişkin veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışmaya Katılan Vergi Mükelleflerinin Demografik Özellikleri

Değişker		Özellik	N	%
Cinsiyet	Erkek		59	57,8
	Kadın		43	42,2
Yaş	30 ve Altı		62	60,8
	30 ve üzeri		40	39,2
Medeni Durumu	Evli		43	42,2
	Bekar		59	57,8

Mesleği	Esnaf	5	4,9
	Memur	43	42,2
	Çiftçi	3	2,9
	Mali	1	1,0
	Müşavir	4	3,9
	Muhasebeci	46	45,1
	Diğer		
Aylık Geliri	1500 den az	24	23,5
	1501-2000	6	5,9
	2001-2500	28	27,5
	2501-3000	13	12,7
	3001 ve üzeri	31	30,4
Eğitim Durumuna	İlkokul	1	1
	Lise	15	14,7
	Üniversite	46	45,1
	Yüksek Lisans	27	26,5
	Doktora	12	11,8
	Diğer	1	1

Tablo 2' de görüldüğü gibi ankete katılan vergi mükelleflerinin cinsiyete göre dağılımlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Yaş gurubu olarak ise 30 yaş altı olan vergi mükelleflerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Demografik özellikleri toplu olarak değerlendirildiğinde normal dağılım göstermektedir. Meslek grubunda ve eğitim durumu konusunda normal dağılım göstermediği belirlenmektedir.

6. BULGULAR VE YORUMLAR

Vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral ve ahlaki değerlerin etkisine ilişkin aritmetik ortalama Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 Vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral ve ahlaki değerlerinin etkisi

	N	$\bar{X}$	SS
moral değerlerinin etkisi	102	4,06	0,64
Ahlaki değerlerin etkisi	102	2,88	0,75

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebeye bakışında moral değerlerinin etkisinin aritmetik ortalaması $\bar{X}$ =4,06 ahlaki değerlerinin aritmetik ortalaması ise $\bar{X}$ =2,88 olarak bulunmuştur ve buradan hareketle vergi ve muhasebe ile ilgili konularda vergi mükelleflerinin bakışında moral değerlerinin etkisi ahlaki değerlerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Medeni Duruma Göre, vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisi Bağımsız Örneklem T-Testi

Medeni Durum	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	P
Evli	43	3,07	0,74	100	2,199	0,03
Bekâr	59	2,75	0,73			

Tablo 4'de görüldüğü gibi vergi mükelleflerinin medeni durumuna ilişkin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisinin ortalamaları incelenmiş ve evli vergi mükellefleri ile bekâr vergi mükellefleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(100)=2,199$; $p<0,05$). Evli vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisinin aritmetik ortalaması $\bar{X}$ =3,07 bulunurken, bekâr vergi mükelleflerine ait vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisi aritmetik ortalaması ise $\bar{X}$ =2,75 bulunmuştur. Başka bir ifade ile evli vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisi, bekâr vergi mükelleflerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5 vergi mükelleflerinin ahlaki değerleri ile moral değerleri arasındaki ilişki

		Ahlaki Değer	Moral Değeri
Ahlaki değer	Pearson	1	0.344**
	Correlation		
	Sig. (2-tailed)		0,00
	N	102	102

Ahlaki değer ile moral değerleri arasındaki korelasyonuna baktığımızda aralarında anlamlı bir ilişki vardır. Moral değerleri ile ahlaki değerler arasında pozitif 0,344 bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 6. aylık gelir ile vergi mükelleflerinin asgari düzeyde muhasebe bilgisine sahip olmasına etkisi

Vatandaşların asgari düzeyde muhasebe bilgisine sahip olmasının faydası vardır.							
Kesinlikle							
katılmıyom							
Katılmıyorum							
Kararsızım							
Kesinlikle Katılıyorum							
Toplam							
Aylık gelir	1500 den az	0	1	1	9	13	24
	1501-2000	0	0	0	2	4	6
	2001-2500	2	1	6	11	8	28
	2501-3000	0	3	0	5	5	13
	3001 üzeri	1	1	1	14	14	31
Toplam		3	6	8	41	44	102

Mahmut YARDIMCIOĞLU, Hakkı Mümin AY,
Mesut BİLGİNER, Yahya GÜNAY, Akif DOĞANAY,

Ankete katılan vergi mükelleflerinin aylık geliri arttıkça asgari düzeyde muhasebe bilgisine sahip olması gerektiğini düşünmektedir. Vergi mükelleflerinin aylık gelirlerine baktığımızda 1500 TL'den az olan vergi 24 vergi mükellefinden 22 vergi mükellefi olumlu cevap vermiştir. 1501-2000 TL arası olan 6 vergi mükellefi olumlu cevap vermiştir. 2001-2500 TL arası aylık geliri olan 28 vergi mükellefinden 19 kişi olumlu cevap vermiştir. 2501-3000 TL arası aylık geliri olan 13 kişiden 10 vergi mükellefi olumlu cevap vermiştir. 3001 ve üzeri aylık gelire sahip 31 vergi mükellefinden 28 vergi mükellefi olumlu cevap vermiştir. Aylık gelir ile asgari düzeyde muhasebe bilgisine sahip olma arasında doğru orantı olduğu söylenebilir. Yani aylık geliri yüksek olan vergi mükellefleri asgari düzeyde muhasebe bilgisine sahip olunması gerektiği konusuna katılım oranları daha fazladır.

SONUÇ

Araştırmaya katılan vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral değerlerinin etkisinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=4,06$ olarak bulunmuştur. Buna göre vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında moral değerlerinin etkisi yüksektir. Araştırmaya katılan vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerinin etkisinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2,88$ olarak bulunmuştur. Buna göre vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerinin etkisinin moral değerleri kadar yüksek olmadığını söylemek mümkündür. Medeni Duruma Göre, vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisi bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına baktığımızda vergi mükelleflerinin medeni durumuna ilişkin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisinin ortalamaları incelenmiş ve evli vergi mükellefleri ile bekâr vergi mükellefleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($t(100)=2,199$; $p<0,05$). Evli vergi mükelleflerinin vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=3,07$ bulunurken, bekâr vergi mükelleflerine ait vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisi aritmetik ortalaması ise $\bar{X}=2,75$ bulunmuştur. Başka deyişle evli vergi mükellefleri vergi ve muhasebe ile ilgili konulara bakışında ahlaki değerlerin etkisi, bekâr vergi mükelleflerine göre daha yüksektir. Araştırmamızda bulunan moral değerleri ve ahlaki değerler boyutunun arasındaki ilişkiye baktığımızda, Ahlaki değer ile moral değerleri arasındaki korelasyon baktığımızda aralarında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmektedir. Moral değerleri ile ahlaki değerler arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Sig 0,000) bulunmaktadır. Moral değerleri ile ahlaki değerler arasında pozitif 0,344 bir ilişki bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, A. (2008). Hukuku Ve Türk Vergi Sistemi, Gazi Kitapevi, Ankara,
- ATABEY, N. A. PARLAKKAYA, R. ve ALAGÖZ, A., (2009). Genel Muhasebe, Atlas Kitapevi, 1. Baskı, Konya, 592s.
- ATAR, Y. (2004). Vergi Hukuku, Mimoza Yayınevi, 5.Baskı, Konya, 232s.
- CEMALCILAR, Ö. ve ERDOĞAN N. (1997). Genel Muhasebe, Beta Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul, 630s.
- DOĞRUYOL C., (2006). Vergi Hukuku, Savaş Yayınevi, 2.Baskı, Ankara, 338s.
- ERDEMİ, M. ŞENYÜZ, D. ve TATLIOĞLU, İ.,(2007). Kamu Maliyesi, Ekin Yayınevi, 5. Baskı, Bursa, 380s.
- HUD (Maliye Hesap Uzmanları Derneği). (2009). Beyanname Düzenleme Kılavuzu, İstanbul, 1290s.
- KALENDEROĞLU, M. (2007). Kamu Maliyesi Bütçesi Ve Borçlanma, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, Ankara, 288s.
- KARASAR, N. (1994). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınevi, 291s.
- KÜÇÜKSAVAŞ, N. (2001). Genel Muhasebe İlkeler Ve Uygulaması, beta yayıncılık 9. Baskı, İstanbul, 557s.
- LAZOL, İ. (2007). Genel Muhasebe, Ekin Basım, 13. Baskı, Ankara, 452s.
- MUTLUER, M. K. ÖNDER E. ve KESİK, A., (2007). Teori Ve Uygulamada Kamu Maliyesi, Bilgi Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 525s.
- NADAROĞLU, H. (1992). Kamu Maliyesi Teorisi, Beta Yayıncılık 8. Baskı, İstanbul, 443s.
- ORHANER, E. (2000). Kamu Maliyesi, Gazi Kitapevi, 3.Baskı, Ankara 285s.
- PEHLİVAN, O. (2009). Vergi Hukuku Genel İlkeler Ve Türk Vergi Sistemi, Derya Kitapevi, Trabzon 384s.
- TEKİN, H. (1996). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Yargı Yayınlar, 9. Baskı, Ankara, 312s.
- TÜRK, İ. (2005). Kamu Maliyesi, Turhan Kitapevi, 5.Baskı Ankara 360s.
- TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği). (2012). Dolaylı Ve Dolaysız Vergilerin Türk Mali Sistemi İçindeki Yeri: Siyasi, Sosyal, Ekonomik Sonuçları, İstanbul, 95s.
- YÜCEL, A. T. (2011). Genel Muhasebe Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları, Yapım Yayıncılık, İstanbul, 731s.
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, Madde 3
- <http://www.hukukibilgiler.com/vergi-hukuku/vergi-mukellefi-nedir-kimdir-vergi-yuklenicisi.html> 20.03.2015
- <http://www.mevzuatdergisi.com/2000/12a/02.htm> 03.03.2015
- <http://muhasabedersleri.com/butce-vergi/vergi-2.html> 24.02.2015
- <http://vergi.nedir.com/> 17.09.2014
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Muhasebe> 10.03.2014
- [#M.C3.BCkellefiyet T.C3.BCrleri](http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye'deki_vergi_m%C3%BCkellefiyeti) 04.02.2015